

Minnen från Finnmarken

September 1945 -

Bertil Thyren (1903-1976)

Fredagskvällen den 27 juli återvänder jag och de mina från en välgörande semester i Hässjö i Medelpad. Bland den post som väntade mig därhemma var också ett brev från brigadör Wickberg i vilket meddelades att jag uttagits till det hjälparbete som Frälsningsarmén ämnade igångsätta i norska Finnmarken. Enligt planen skulle vi bli tolv kamrater som skulle avresa från Stockholm med nattåget kl 20.00 på onsdagskvällen den 5 september. Min grupp skulle bestå av kapt. Allan Sandström, löjtn. Minnie Engestrang och sold. Thyra Lindberg (sjuksyster) och vi skulle placeras i Vardö.

Nu gällde det först och främst att ordna för Henny och pojkarna. Vi funderade hit och dit bl.a. erbjöds vi att de kunde få komma till Rönninge, men slutligen beslöt vi att de skulle bo hos Grönbergs i Måsta, och alltså få stanna i Eskilstuna, där de äro mest hemma. Det blev ju också fint för Hasse, som då kunde få gå kvar i Nybroskolan i sin gamla klass. Efter farvälet flyttade vi ditut, det var rätt jobbigt, men jag tror att det blir bra.

Jag hade också att gå igenom en ny vaccineringspers, denna gång mot paratyfus, fläckfeber och dysenteri. Det var dessutom en hel del att greja när det gällde utrustningen man kan ju ej fara till höga nordnorden utan extra varma kläder.

Nå, slutligen var då allt färdigt så långt jag kunde bedöma. Men under tiden hade vissa förändringar vidtagits. I stället för Vardö gällde mina order nu Hammerfest – världens nordligaste stad, och i stället för Sandström skulle kapt. Karl-Axel Lennermo ingå i gruppen.

Nå, söndagen den 2 sept. reste jag till Stockholm med morgontåget 7.55, det var svårt att skiljas från de kära därhemma, det sista jag såg av dem var tre rosiga pojkhuvuden och Hennys tårdränkta anlete i köksfönstret. Grönbergs följde mig till tåget, mycket vänligt av dem och Berglund och några andra voro uppe för att säga farväl. I Stockholm vände jag först mina steg mot H.K. Där jag mötte Sandström som visade mig var jag skulle bo, högst uppe under H.K.:s tak. Kl. 3 samlades vi till välkomstsamkväm i H.K.:s matsal, där överste Emmanuel Sundin i Wickbergs frånvaro skötte värdskapet. Där blevo vi även föreställda för oberst Karl Karlsen från Norge, som är ansvarig för arrangemanget på norsk botten. Han visade sig vara en mycket trevlig herre och berättade roligt och länge – framförallt länge – om Finnmarken.

På måndagsmorgonen samlades vi kl. 9.30 i A-salen på Templet för att rådslå och få instruktioner. Jag hade redan hunnit ta mig en bastu och en simtur i Sturebadet dessförinnan och få mig en frukostbit på Tempo vid Östermalmstorg. Dagen användes i övrigt till inköp och diverse göromål, på kvällen var det middag för oss svenskar och de norska kamrater som skulle med oss och som kommo vägen över Stockholm. Major Berg som slöt sig till Honningsvågsgruppen, adj. Asta Poullock? /osäker på stavningen H Th/ som följde oss och adj. Jensen till Vardö, alla tre slumsysstrar. Med dem var också överste Thora Isachsen, chef för kvinnliga sociala i Norge, som

skulle följa oss ända till Tromsö.

Tisdagsprogrammet var i stort sett måndagen lik, men på kvällen hölls det stora farvälsmötet på "Nians" för tillfället alltför lilla lokal. Överste Sundin ledde och många talade, bland dem även jag. Och stämningen var hög.

På onsdagen tog jag mig ett bastubad igen i arla morgonstunden, sedan hade jag en massa saker att ordna, handla ut på mina kort och skriva till H. Och sända henne de kuponger som jag ej handlat ut, korten skulle nämligen lämnas in på kristidsbyrån före avresan o.s.v.

Sedan gällde det att få allt resgods iväg, det var också ett kapitel för sig, iallles hade vi 54 kolli med oss. Ett helt berg när det plockades ihop. Men det svåraste återstod när vi skulle försöka att få det

till Centralen – det fanns ingen bil. Vi ringde igenom hela telefonkatalogen och vår hopp att få klara av polletteringen i tid sjönk allt djupare ned i skorna. Då ingen lastbil fanns att få försökte vi få personbilar, men det var lika omöjligt. Men när nöden är som störst är hjälpen närmast. Vi hade börjat bära ut vårt bagage i tro att någon utväg skulle uppstå då vi fingo se en lastbil parkera på andra sidan gatan. Och efter ivrig bearbetning lyckades vi få chauffören att förbarma sig över oss. Men i så fall skulle det gå på en halv timme – längre tid hade han ej till förfogande, sade han. Så nu bar det iväg i flygande fläng och allt ordnade sig. Dock när jag skulle

betala övervikten hade jag så när tappat hakan – 264:45 - !!!

Avskedet vid tåget var högtidligt, överste Jerrestam talade till oss – jag svarade med ett tal på 10 ord och bad för oss, och sedan sjöng den stora salvationistskaran "Gud tager vård om dig...". "Tag plats!" kommenderades och det långa tågsättet långsamt rulla ut på sin hundramilafärd.

Vi hade det trevligt ordnat i narviksvagnen med sovkupeér i samma vagnsavdelning allesammans. När vi passerat Uppsala började den ena efter den andra dra sig tillbaka och uppsöka sin säng och snart sovo alla efter bästa förmåga. Jag hade Tengman och Lennermo till kamrater i min kupé.

När jag vaknade och tittade ut upptäckte jag till min förvåning att vi redan voro i Mellansele, där Anundsjöofficerarna voro uppe vid stationen och hälsade på oss. Vi åto gemensam lunch i restaurangvagnen och kommo så småningom till Boden, där tåget stod i 29 minuter, vilken tid vi utnyttjade på bästa sätt – det var ju sista chansen att få köpa något på svensk botten. Mitt uppdrag var att skaffa byxknappar, hängslestroppar och säkerhetsnålar av vilka för livets uppehälle och nödtorft så nödvändiga artiklar vårt lager behövde en anseilig komplettering. Vi hade tänkt att äta middag på tåget men där upplystes vi om att man endast serverade kaffe. Vad var att göra? Jag grep chansen och ringde från Malmberget till Kiruna järnvägshotell, där man dukade ett läckert supébord som tjusade både ögon och gom, då vi likt en flock hungriga vargar störtade av tåget och stormade restaurangen.

Och så rullade vi vidare mot gränsen över dystra myrar och under en allt mer mörknande natt-himmel. Snart kom tullsnoke för att visitera vårt bagage, men då han såg våra uniformer drog han sig diskret tillbaka. När vi nalkades gränsen vredo vi fram klockorna en timme och så stämde vi upp

”Du gamla du fria ...”, som en avskedshälsning till vårt älskade fosterland och när vi sedan rullade över själva gränslinjen hälsade vi Norge med ”Ja, vi elsker...”. Hittills hade vi följts av vackert väder, men på norska sidan regnade det och såg mycket dystert ut. Narvik, som vi nådde vid halv ett tiden på natten, gjorde ett mycket trist intryck i ösregnet. Gatorna voro i bedrövligt skick, man sjönk ner över fotknölnarna för varje steg och då vi slutligen kommo till armélokalen var jag alldeles genomblöt om fötterna och såg ut som en tegelbruksarbetare i mina leriga byxor. Men kamraterna togo hjärtligt emot oss, jag och Sandström fingo bo hos en fru Dahl, gift med en kirunabo, de voro alltså svenska medborgare.

Halva Narvik ligger i ruiner sedan kriget, och överallt såg man vandalismens spår. Runt huset där vi bodde låg tyskbaracker i oändliga rader, just nu fyllda av jugoslaver, rumäner, polacker och vägglöss. Vår första natt i staden slogo polackerna ihjäl en av sina kamrater i huset intill oss. Frälsningsarméns lokal har under kriget varit telefoncentral, alltfört bodde tyskar i källaren. Där – i lokalen – såg hemskt ut allting sönderbrutet och förstört till oigenkännlighet.

Det var en upplevelse att se de höga fjällen runt staden, med de slingrande fjällbackarna löpande som silverband utför de branta stupen. Det var underbart att se solen gå upp bakom Romabackstätta och att se ”den sovande dronningen” - ett fjäll vars topp bildar en majestätisk kvinnoprofil – kläda sig i sin vita snöslöja.

Vårt värdfolk berättade att man vid ett tillfälle hade ända till 34 nationer representerade här och att ute i fjorden ligger ännu 32 stora båtar på sjöbotten.

En trevlig samkvämsstund hade arrangerats för oss på fredagseftermiddagen hos kårens sergeantmajor. D.v.s. han själv var ej hemma, han är nämligen av de få norska salvationister som under kriget tillhört N.S., och nu hade han smitit iväg för att hålla sig undan lagens sökande arm. Men hans fru hade ordnat det mycket trevligt för oss, hon var en äkta ”jössing” och i det till synes burgna hemmet utfägnades vi nu med ett kaffebord som i intet avseende stod tillbaka för ett svenskt dito. Där fanns till och med wienerbröd, en läckerhet som just den dagen blivit tillåten i Norge sades det. Här voro utom oss 12 svenskar och alla de norska officerarna också en hel del av kårens ledande U.B. samlade. Där hölls också en hel del tal – man tycks älska att hålla tal i Norge – men det var ett som särskilt gjorde ett djupt intryck på mig även om jag nu ej minns dess innehåll. Det var major Frösakers skildring från Finnmarken, hon hade ”nettop” kommit därifrån.

På kvällen hölls en stor välkomstdemonstration i Haakonshallen, en av tyskarna byggd stor lokal nära kyrkan, där nu engelska ”tommies” avlöst ”fritzarna”. Långt före utsatt tid började skarorna strömma upp mot höjden där lokalen låg och då mötestiden var inne var varje vrå fylld. K.L.M.B:s musikkår spelade med full kraft, öronen trillade nästan av mig, och rådmann Kuvass och ordföranden Ottemo hälsade oss välkomna till Norge. Vi marscherade in med fanan i spetsen, jag hade äran att bära fanan och hade så när trillat i trappan. Överste Karlsen ledde och flera av oss talade. Den svenska gruppens sång tycktes slå an. Mötet räckte till halv elva, vilket tycktes vara som det skulle här uppe.

På lördagsmorgonen samlades vi vid kåren kl 7 för att åka buss 25 mil till Tromsö. Det var en tysk buss av enklaste slag och en tysk chaufför som körde. Det var ordnat av den engelska kommandanten och hade sin särskilda historia.

Det var en av våra vänner, en präst, som lovat ordna saken åt oss. Det såg mörkt ut. Men en dag då engelsmannen kom hem till prästen fick han se några frimärken som han blev mycket intresserad av

och gärna ville ha och så blev det en byteshandel – mycket vanligt här uppe – vi fingo bilen och engelsmannen frimärkena.

Nog av; kl 7 möttes vi då och embarkerade bussen, min ryggsäck vändes upp och ned och en massa grejor ramlade ut. Vi skulle först åka över fjorden med färjan, den skulle gå kl ½ 8, men när vi kommo dit och färjan kom från andra sidan strejkade motorn på den första i raden av stora lastbilar som packats ihop på den – en Volvo förståss. Det blev ett väldigt väsen, alla pratade i munnen på varandra eller skreko – rättare sagt. Till slut måste en stor tysk bil med flaket fyllt av soldater backa ner för den branta backen till färjan – det var ebb och tidvattnet stiger och faller 3 meter här – och bogsera av den besvärliga volvon, varefter det så småningom också blev vår tur att komma ombord.

Det blev en sagolikt vacker tur över fjordens grönskimrande kristallklara vatten med de höga fjällen runt omkring. Väl över på andra sidan fortsatte vi färden längs fjordstranden, men hade ej hunnit lång förrän motorn började hosta betänkligt och snart konstaterade vår chaufför att han aldrig skulle nå Tromsö med den bussen. Så småningom kommo vi ändå fram till Elvegaardsmon vid Bjelkvik, förr övningsplats för norsk militär, nu uppsamlingsplats för tyska krigsfångar. Här stod en het strid i maj 1940 då engelska krigsskepp gingo in ända till fjordbotten och besköto tyskarna som hade läger här. Hela samhället lades i aska, men var nu återuppbyggt med så kallade ”svenskehus” svenska trähus. Dagen före engelsmännens anfall tvingade tyskarna bjelkeviksborna att återvända hem från sin tillflyktsort i fjällen ovanför. 17 av dem blevo dödade och många sårade. Tyskarna själva lära endast ha förlorat 6 man. På botten härinne lär den tyska u-båt som sänkte Royal Oak (eller var det Ark Royal) sova sin sista sömn.

Här vid Elvegaardsmon fingo vi nu göra ett närmare 3 tim långt ofrivilligt uppehåll i väntan på ny buss. Vi använde tiden till att se oss om i fånglägret, kommandanten, en tysk löjtnant tog sig välvilligt an oss och visade allt som kunde intressera. Vi samtalade med åtskilliga fångar och fingo del av många tragiska livsöden. En del av oss plockade pengar, som lågo strödda överallt. Tyska, finska, norka, franska, ja, vem vet allt. Tyskarna fingo nämligen inga pengar ha, och därefter kastade de bort allt de ägde. Lennermo och jag togo också varsin dödsbricka till minne.

Vi blevo bjudna på mjölk i en närbelägen gård, det smakade bra. Och sedan kom så småningom den andra bussen och vi flyttade över våra pinaler till den. Den resa som nu började glömmar jag aldrig, vägen slingrade sig i serpentiner upp över fjällbranterna tills vi kom upp i trädgränsen och därifrån hade vi en hänförande utsikt. Sedan följde några mils berg- och dalbana genom Ösvatangen, det vackraste landskap jag skådat med den vita kyrkan därnere vid fjorden djupt under våra fötter eller rättare sagt hjul. Vi passerade Bardefoss flygplats, vilken under kriget byggts ut till jätteformat och där vägen gick rätt över startbanan. Här vimlade det av unga norska flygsoldater i tonåren. En del av dem fick åka med oss till Tromsö. Vi fingo också med oss en gumma som skulle till bröllop i Setermoen. Vi rastade ett par gånger på resan, en av våra tyskar – vi hade nu två chaufförer, var en trevlig ung man som varit i Sverige på scoutläger 1929. Jag lade märke till att han ej rökte, vilket annars alla tyskar jag sett under resan varit ivriga i.

Vi hade motorkrängel två gånger och färden runt den underbart vackra Balsfjorden drog ut på tiden trots den vansinniga farten, vid möten på vägen krockade vi ibland, men alla bilar hade grova plankor på sidorna som dämpade stötarna. Under färden runt fjorden berättade överste Isachsen om den fruktansvärda katastrof som inträffade här för några år sedan, då en mjölkbåt förolyckades

varvid 40 människor omkommo.

Klockan var närmare 7 då vi nalkades Tromsø, civilisationens sista utpost mot norr. Här skulle vi med en färja, som gick en tur i timmen, och för att hinna med den måste vi ta vårt pick och pack och springa allt vad vi orkade. Bussen kunde ej få plats eftersom en lång kö av bilar stod före oss i tur, men vi kunde kila in oss en här och en där och kommo så över utan lång väntan.

Divisionschefen hade följt med färjan över och mött oss redan på fastlandssidan, när vi nu kommo till staden mötte oss major Brovold och en hel del av hennes soldater för att följa oss till våra logiplatser där vi skulle få en sen middag för det stora högtidsmöte som till vår ära skall hållas i Domkyrkan samma kväll.

Tromsø, som ligger på en ö i Sandesundet, gör ett mycket pittoreskt intryck med sina långa rader av magasin längs vattnet och sin stora "sköite" flotta, som denna årstid låg för ankar utspridd över hela hamnområdet. Staden, som undgått krigsförstörelse, har 14 000 innevånare och har en mycket enformig bebyggelse, uteslutande smutsigfärgade tvåvånings trähus tätt hopgyttade längs de leriga gatorna. Överste Karlsen och jag blevo anvisade logi i biskopsgården, men först skulle vi gå till divisionshögkvarteret med en del av vårt bagage. Det blev en mödosam klättring upp mot höjden, min rygsäck tyngde och jag dignade under bördan innan jag äntligen nådde fram. Sedan började en ny bergsbestigning upp till Hälogalands biskopsgård, där biskopinnan Julie Krohn-Hansen tog emot oss på det mest älskliga sätt. Hon hade väntat på oss i flera timmar med varm mat, det smakade utmärkt efter den långa resan.

Men det var ej tid att sitta och vara artig! Klockan gick och vi måste skynda oss till den överfyllda domkyrkan, där våra kamrater nervöst väntade oss, ängsligt studerande sina mer eller mindre tillförlitliga klockor, vilkas minutvisare för längesedan passerat den för mötet utsatta tiden.

Vi tog plats framför altaret, där en rad stolar placerats för oss och blickade så ut över det stora templet, världens nordligaste domkyrka helt byggd i trä, där från var och en av de 1200 sittplatserna en intresserad trönder blickade emot oss. Domkyrkoorganisten intonerade Stenhammars Sverige, domprost Böckman talade hjärtevarmt, ordförande Nilsen som själv varit i Sverige som flykting - han tog sig dit till fots över fjällen - och rådman Thöring hälsade oss varmt välkomna till "Ultima Thule" minnande om att detta var den sista plats mot norr som ej

lagts i grus och aska under kriget. Mötet slutade sedan klockan 11, en ovanligt tidig timme häruppe.

På söndagsförmiddagen voro vi av kårens sergeantmajor bjudna ut på en sjötur med en av hans "sköiter". Ursprungligen var det tänkt att vi skulle fara runt ön men den kalla blåsten kom oss att ändra programmet en smula. Vi foro istället in i fjorden och besåg det tyska slagskeppet "Admiral Tirpitz" som ligger med botten upp som ett stor skär över vattnet trots att djupet är 25 meter. Tirpitz bogserades in dit för reparation, platsen ansågs skyddad, Engelska bombplan anföllu slagskeppet två dagar å rad i okt, 1944. Första gången lyckades man ej få in någon fullträff, men vid det andra försöket gick det bättre. Luftvärnselden började redan på 3 mils avstånd, man hade flugit på 1500 meters höjd hela vägen, men gick vid Tromsø upp på 6000 m, ty pansardäcket var så starkt att man ej kunde slå igenom det med 600 kg bomber från lägre höjd. En fullträff gick in och Tirpitz gick runt under en serie fruktansvärda explosioner. Av de ca 2000 besättningsmännen voro 500 permitterade f.t. De övriga dödförklarades nästan alla. De som voro nere i båten blevo instängda då den kantrade man sökte såga hål i plåtarna med syrgas men lyckades endast rädda 100 man, av dessa voro 60 vansinniga. De hade varit instängda i 2 dygn. Det var en skakande bild av alltings förgänglighet att

se det jättelika roströda vraket höja sig ur vattnet.

På kvällen hade vi möte på ”Prästnäset”, platsen omkring Amundsens staty. (Det var från Tromsö som Roald Amundsen startade sin expedition då han skulle söka general Nobile för att aldrig komma tillbaka mer).

Det regnade, men ändå var det många som lyssnade till oss. Tengman, Eld, Lundkvist och jag förstärkte musikkåren. Lennermo slog trumma. Efter mötet marscherade vi i regn och lera till ”bystyrelsen” där vi hade möte inför överfull lokal. Alla rekord slogs – mötet varade mer än 3 timmar. På måndagskvällen – under dagen

hade vi en hel del att ordna med olika nämnder – voro vi bjudna till DHK på samkväm. Där berättade de norska kamraterna många spännande minnen från krigsåren. Adj. Olaf Olsen berättade om sina två år i Vardö då ryssarna ofta bombade staden. Vid ett tillfälle fick sjukhuset en fullträff varvid 18 människor dödades. En annan gång då officerarna skulle gå till sjukhuset för att sjunga, kom några bomber ned över staden, bl.a. träffades huset närmast där officerarna bodde. Dit hade just ett ungt par flyttat in, därför att de ansåg platsen där de förut bott allt för farlig. Nu sutto de i lugn och ro och drucko eftermiddagskaffe med

en bekant då huset träffades och de alla dödades, mannen och gästen genast, kvinnan efter en kort stund. Kapten Anker Solhaug berättade om sina år på Färöarna och Island, samt minnen från sin tid som marinpastor i England.

Tidigare på dagen hade vi farit över med färjan till Tromsdalen och druckit kaffe hos en ej för gammal dam – soldat i kåren – som hette fru Hauge. Då tyskarna kommo hit upp lade de beslag också på hennes hus där officerare inkvarterades. Dock fick hon själv bo kvar i köket. I hennes vedbod var det ammunitionsupplag, så den måste hon avstå ifrån. Hon hade två söner en av dem styrman på en ångare s/s ”Vesterålen” som torpederades i Altafjorden varvid sonen omkom. Man och man emellan sades det att det var en tysk torped som sände dem till botten. För att spionera på samtalen som fördes inom familjen Hauge kom då en gestapoman vid namn Hildebrand som talade utmärkt och satt på en stol hos dem i 2 veckor. Den andre sonen som var litet ”bakom” bodde kvar hemma. Han var 32 år, men hade intet ordnat arbete, utan brukade gå ärenden åt de tyska officerarna. Dessa lovade skaffa honom arbete, och han fick börja gå handräckning åt en grupp tyskar som laddade sjunkbomber. Dessa angavos för sabotage, 103 sjunkbomber prövades utan att någon brisserade. Tyskarna skjötos direkt, och Hauge arresterades. Trots att det kunde bevisas att han ej hade del i det s.k. brottet dömdes han till döden och alla benådningsansökningar avlogs. I 7 veckor efter domen var avkunnad fick han vänta innan han ställdes inför arkebuseringsplutonen. Under tiden fick fru Hauge ett tillfälle att besöka honom. Sonen åtföljdes därvid av 2 vakter vilka riktade sina gevär mot fru Hauge och sade att intet som kunde skada ”Die Wehrmacht” fick sägas. Fru Hauge sade att hennes son var alldeles lugn.

- Hur känner du dig? Frågade hon.
- Alldeles bra, Mamma, svarade han.
- Du har lärt mig att alltid tala sanning, och det har jag gjort nu också, men jag blev dömd till döden ändå. Men jag är inte rädd att möta Gud, han är inte som tyskarna han.

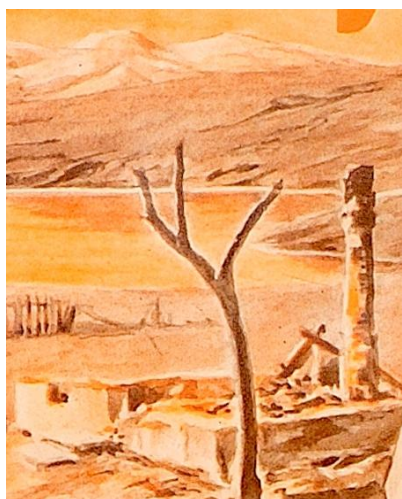
Vid dessa ord sänkte vakterna sina gevär och sågo djupt gripna ut. Då kriget var slut ville fru Hauge

flytta sonens stoft till vigd jord. En av soldaterna som var med i arkebuseringspatrullen skulle utpeka platsen där han låg nedgrävd, men han var så full vid exekutionen att han ej kunde finna platsen. Till sist fann man den officer som förde befälet vid tillfället, han var mera säker och man behövde endast gräva 2 timmar så fann man stoftet.

På tisdagen hade vi ett intressant möte på Fisktorget, samt voro senare inbjudna till biskopsgården på ”samkväm” - mitt logi alltså – där blevo vi undfågna. Biskopinnan berättade om de historiska tilldragelser som utspelats under detta tak, där Berggrav på sin tid residerade. Det var i spisestuen där vi sutto, som norska regeringen kapitulerade den 7 juni 1940 och då kung Haakon lämnade detta rum var det för att fly till England.

På onsdagen (d 12.) anlände motorkuttern ”Flird III” från Narvik till Tromsö lastad med baracker och ”kjökkeutstyr” - trodde vi men, hej vad vi blevo bedragna. Den hade en stor sjukhusbarack till Kirkenes med och hade endast rum i övrigt för 2 av våra småhus, allt annat 1 barack, pannor, matvaror, sjukvårdsmateriel, ja allt var kvar i Narvik. Vad var att göra? Krigsråd hölls och det beslöts att Sandström och en av de norska kamraterna, adj. Severin Pedersen, skulle återvända till Narvik för att greja med det övriga. Vi andra skulle fortsätta för att förbereda arbetet på respektive platser. Båten skulle gå kl 3 på morgonen, så det gällde att komma ombord i tid. Vi stannade på DHK till kl 1 på natten, jag skrev en rapport till Ropet, de övriga fördrevo tiden allt efter lust och lägenhet, några slöade andra skrivande. Det regnade då vi gingo ned genom Tromsös mörka gator till hamnen och kravlade oss ombord. Vi försökte var och en finna en plats där vi kunde vika oss och fortsätta sova. Jag ockuperade skepparens lugar, där jag sov till dess vi voro en god bit på väg. Kocken ombord bjöd oss på en välsmakande middag med valkött som huvudrätt. Det smakade härligt. Skepparen var en jovialisk västlänning som lugnt och tryggt snurrade sin ratt. Då vi kommo ut på ”Loppa” gungade det friskt, där är aldrig stilla, ty hela ishavet ligger på. Överallt var det bränt och ödsligt vid de branta fjällväggarna där Finnmarkens tåliga befolkning haft sina hem. Tyska landgångspråmar och andra fartyg lågo som vrak strödda längs stränderna. Fram mot aftonen kom vi in i Altafjorden, vattnet låg stilla, det var en ljuvlig och vacker fjord.

Då vi rundade den sista udden och hade ”Bukta”, hamnen i Alta, framför oss sågo vi ett stort och flera smärre marinfartyg liggande vid de provisoriska kajerna. Vid tyskarnas flytkaj lågo två stora landgångs pråmar och lossade. Tyska krigsfångar sprungo av och an med stora plankbördor bevakade av engelsk militär, som hade sitt läger uppe på höjden, det nordligaste brittiska förbandet i världen. Då vi kommo in till kajen lade vår skeppare till vid sidan av en större båt, men hade ej kunnat göra fast förrän vi anropades av en engelsk officer som frågade vad vi önskade och vem vi ville se. Då jag svarade att jag vill se ordföranden erbjöd han mig plats i sin bil och tog mig med ett par kilometer efter stranden, till dess vi kommo till en lite barackstad, där ordföranden, ”Granaas” bodde. Han var för tillfället borta och plockade lingon, men byggmästare Hansen, chef för återuppbyggnadsarbetena i Alta, var tillstädes och lovade att ordna ett rum i en barack åt oss där vi för tillfället kunde finna tak över huvudet.

Allt var härjat och bränt överallt, här fanns förut en vacker furuskog – fridlyst. Den hade av tyskarna huggits ned för länge sedan i samband med deras stora befästningsarbeten. Alta var ett av de starkaste fästena i hela Finnmarken. Nu låg det bara stora rishögar kvar i backarna. Allt järnskrot - kaminer, spisar, sängar o. dyl. - låg hopkrakat i en stor hög vid vägen, där ständigt stora skaror av skattsökare rotade för att finna något som kunde användas.

Vi återvände till hamnen och fingo löfte om att tyska krigsfångar skulle få lossa vår barack bara det blev kajplats. Så småningom fingo vi då lägga till ordentligt och

arbetet sattes igång. Det hade mörknat under tiden, men båten hade strålkastare, och i dess ljus krälade tyskarna som myror på båten och kajen. Det stora sjukhuset som skulle till Kirkenes låg överst, Det måste föras i land först, innan vi kunde komma åt det som tillhörde oss, varför det drog långt ut på natten innan vår barack kommit i land. Tyskarna hade sedan att bära ombord Kirkenessjukhuset igen, men de arbetade med glatt humör natten lång. Jag hade i god tid besökt den engelske kommandanten, major Nibel, för att försäkra mig om en lastbil för våra personliga tillhörigheter. Jag blev invisad i officersmässen där en massa engelska och norska officerare voro samlade för att fira en väl överstånden generalsinspektion, och alla voro de i gungan. Jag blev föreställd för dem och måste sitta ned och prata och dricka en lemonad. Löfte om bil fick jag utan vidare. Men då jag efter ett par timmar återvände hade de totalt glömt alltsammans. En bil fingo vi emellertid, och den kördes av en mycket sympatisk londonchaufför. Han berättade att då han kom hit upp direkt från den stora miljonstaden fanns det i hela Alta tio människor, så det var en viss kontrast. Vi hade endast ficklampor att lysa oss med i nattmörkret då vi lossade vår last. Vi hade en hel del matvaror med, så vi måste köra två lass innan allt var klart, och det var besvärligt att bära in det eftersom barackdörren satt mer än en meter över marken och trappa saknades. Så småningom var allt klart och vi fick en liten vila. Man hade ställt in britsar och lagt madrasser på dem, jag tog en underslaf och Lennermo låg över mig, vi lågo närmast dörren, vilken passade så illa att den inte gick att stänga utan stod på vid gavel hela natten. Systrarna vilka förstärkts med adj. Asta Paulsen, en norsk slumsyster, lågo famme vid fönstret. Natten gick fort, ty uttröttade som vi voro somnade vi in så fort vi kommit omkull, trots frånvaro av alla resärer i sängbottnarna. Och när vi vaknade var det inga besvär med klädseln ty vi hade givetvis sovit med kläderna på för att hålla kylan på avstånd. Nu gällde det att göra morgontoalett. Bakom baracken fanns en djup brunn med ett vindspel där en trasig och rostig plåtbytta förmedlade lite av källans vatten om man hade tålamod. Solen lyste härligt och morgonvinden var frisk och vattnet kallt och uppiggande. Vi hjälpte varandra att tömma vatten ur byttan i våra kupade händer och så skyndade vi oss att doppa ansiktet däri. Sedan gingo vi ut att se oss omkring.

Bakom vår barack höjde sig en brant sandsluttning där de många stubbarna vittnade om den skog som vuxit här innan inkräktarna kommo. Sågo vi åt andra hållet hade vi fjordens blanka spegel framför oss, och på andra sidan reste sig höga snöklädda fjälltoppar, det var en betagande syn. Efter strandkanten såg det ut som ett zigenarläger, rader av tält ur vilka röken sökte sig upp vittnade om att trakten ej var död även om den var härjad. Åtskilliga bodde i hus av lådor och omaka bräder och andra hade funnit en tillflykt under kullstjälpta båtar. Jag sökte ett s.k. hemlighus och fann ett nere vid stranden, det minsta, enklaste och hemska man kan tänka sig. Men dess bättre fanns det ju stora rishögar som erbjöd en tillflykt för den som "tregde" en sådan. Redan kl 8 på morgonen marscherade 14 – 15 tyska alpjägare upp framför vårt hus och anmälde sig till arbete. De hade av den engelske kommandanten fått order att hjälpa "the Salvation Army" och undrade vad detta namn betydde. Då vi förklarade att det var "die Heilsarmee" skeno de upp och berättade att de kände väl denna "kristligt – sociala" organisation. När vi dessutom förklarade att vi voro svenskar blevo de ändå gladare och satte med friskt mod igång med att röja upp den tomt där vi skulle ha vår lilla barack. Stubbar brötos upp, gamla murrester röjdes undan och snart var det klart att börja. Här uppe behövs ingen grävning för grunden det är fin sandmark att bygga på, och den förskjuter sig aldrig.

Det tog tid att få fram materialen, den lastbil som skötte om det körde andra grejer och kunde blott i returfrakt taga med det vi behövde ha. Vi hade inga ritningar, oberst Karlsen hade naturligtvis

skickat oss helt andra än vi skulle ha. Jag var faktiskt riktig ängslig, men då vi öppnade spik – och skruvlådan fanns allt vi behövde av ritningar och planer i den, så det föll en sten från mitt hjärta. Våra tyskar voro utomordentligt duktiga och flitiga, de tyckte det var så roligt att få arbeta för Sverige att det var som en fest för dem. På fredagen ordnades grunden, på lördagen restes väggar och takstolar, på måndagen grejades inredningen och på tisdagen flyttade vi in. Bra gjort! Eller hur? Våra flickor skötte under tiden vårt enkla hushåll. Vi hade det verkligen primitivt. Våra bord och stolar bestod av lådor, fyllda med vikingmjölk och margarin och tallrikarna ersattes av plåtlock och i stället för teskedar använde vi spikar o.s.v. Det fanns inget kök i hela Alta med undantag av en ”komfyr” som stod mellan några barackblock och var så trasig att man knappt vågade ta i den.

Under tiden hade man börjat sätta upp vår s.k. spisebarack och nu fingo våra tyskar börja snickra bord och bänkar åt oss. Vi behövde 20 stora bord och 40 bänkar. Men det hade bara gått en dag då våra soldater meddelade oss att de ej fingo fortsätta längre. Jag besökte den engelske kommandanten, som förklarade för mig att han ej kunde låta dem hålla på med sådant arbete då det var så mycket annat som behövde göras och som han ansåg viktigare. Efter mycket parlamentering

lovade han komma och se hur det såg ut hos oss. Och på eftermiddagen kom han, såg vår matsal och föll i trance. När han äntligen bröt tystnaden talade han och sade: ”Jag skulle ha en lokal för bio i kväll, jag skulle visa film för mina soldater. Det här är just vad jag behöver. Vill ni låna ut den åt mig?” ”Jo” svarade jag ”men på ett villkor, jag vill ha mina arbetare tillbaka.” och så blev det kohandel till ömsesidig belåtenhet.

När vi hade vår barack färdig flyttade vi över alla våra grejor från den provisoriska bostaden dit och samma dag anlände m/s ”Mor” från Narvik med vår VEÅ:panna och vår proviant. Vi hade ej annat lagerrum än vår bostadsbarack så det gällde att frakta alla grejorna dit och det blev ett väldigt snejs, Hittills hade vi haft strålande väder men nu blev det blåst och snöblask.

Här slutar min fars anteckningar som jag skrivit av ordagrant med reservation för stavningen av några person- och ortsnamn.

Hans Thyren

© foton: Stefan Örtenblad & Per Anders Thunqvist (PAT)

Copyright: Frälsningsarméns Arkiv